

“MÙA ĐÔNG SẮP ĐẾN”

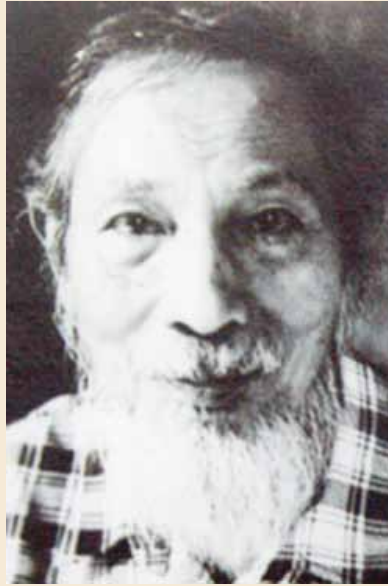
TRẦN VĂN CẢN LÀ MỘT HOA SĨ NỔI TIẾNG. ÔNG LÀ MỘT TRONG TỬ DANH HOA HÀNG ĐẦU CỦA NỀN MỸ THUẬT VIỆT NAM HIỆN ĐẠI: NHẤT TRÍ (NGUYỄN GIA TRÍ), NHÌ VÂN (TÔ NGỌC VÂN), TAM LÂN (NGUYỄN TƯỜNG LÂN), TỨ CẢN (TRẦN VĂN CẢN). NGƯỜI XEM RẤT ẤN TƯỢNG VỚI CÁC TÁC PHẨM NỔI TIẾNG CỦA HOA SĨ TRẦN VĂN CẢN NHƯ: EM THUY, NỮ DÂN QUÂN VÙNG BIỂN, CHÂN DUNG BÁC THỢ LÒ, GỘI ĐẦU V... ĐẶC BIỆT LÀ TÁC PHẨM SON MÀI “MÙA ĐÔNG SẮP ĐẾN”.

Nguồn cảm hứng, sáng tạo trong hầu hết các tác phẩm của Trần Văn Cẩn là người phụ nữ. Trong bức tranh “Mùa đông sắp đến” tác giả đã vẽ năm người phụ nữ và hai em bé, tạo ra một bố cục hoàn chỉnh. Ngay chính giữa tranh là hình ảnh một cô gái đang chăm chú với công việc đan len với dáng dấp hết sức thư nhàn. Bên phải tranh là nhóm hai cô gái đứng ngoài say sưa nói chuyện nhưng vẫn không quên công việc của mình đang làm. Động mà lại không động, động ở đôi bàn tay thoăn thoắt đan len và không động với một dáng ngồi hết sức thoải mái, là những dáng đứng rất tự nhiên. Khi thực hiện tác phẩm này tác giả đã phải kỹ họa rất nhiều nên mới có thể cô đọng lại được như thế! Bên cạnh đó, họa sĩ lồng vào hình ảnh một bà mẹ đang ngồi dạy con học. Tuy không thấy bóng dáng một người đàn ông nhưng người xem vẫn thấy được khung cảnh của một gia đình đang tất bật chuẩn bị chờ mùa đông đến. Qua cách chọn nhân vật và những công việc họ làm, tác giả đã khéo léo nói lên được phần nào hình ảnh những người phụ nữ Việt Nam đảm việc nhà, chăm lo hạnh phúc gia đình, điều này càng góp phần làm tăng giá trị ý nghĩa của bức tranh.

Chất liệu sơn mài truyền thống không giống như sơn dầu hay bất kỳ loại vật liệu nào khác, chỉ có màu đỏ của sơn, màu đen của then, màu nâu của cánh gián, màu trắng của vỏ trứng và màu vàng của vàng thật được dát mỏng lên trên bề mặt tranh. Màu trắng được bố trí theo nhịp điệu rất vui mắt, trắng đi từ ô cửa đến tà áo dài của cô gái và xuống đến nền gạch. Cũng giống như những mảng trắng, độ đậm được bố trí rải rác khắp mặt tranh chạy theo một đường tròn. Tông chủ đạo của bức tranh là màu đỏ với nhiều sắc độ khác nhau của sơn xen lẫn các độ trắng của trứng để đẩy không gian ra xa. Liệt kê thì nhận ra được ngay màu nóng trong sơn mài chiếm ưu thế hơn hẳn so với màu lạnh. Lựa chọn chất liệu sơn mài để sáng tác,

người nghệ sĩ đã đi ngược lại hoàn toàn so với bên ngoài, mùa đông lạnh lẽo nhưng tranh sơn mài lại mang đến cho người xem một cảm nhận vô cùng ấm áp và làm tôn lên vẻ đẹp của người phụ nữ lên rất nhiều lần.

Năm dáng phụ nữ ở đây được bố cục theo một đường chuyển động bao quát toàn tranh, đó là những đường lượn của tóc, mảng quần và hình thể của chân tay. Để bố trí cho khoảng trống còn lại của bức tranh tác giả đã xây dựng hình ảnh đầu hồi của một ngôi nhà cổ Việt Nam trên tròn, dưới vuông được nhìn ra vườn và mở rộng về hai phía trước. Tác giả đã rất khéo léo khi bố trí tất cả những mảng trống đó mang màu vì trong chất liệu sơn mài khoảng trắng đó chính là độ sáng của tác phẩm. Trong sơn dầu người ta có thể sử dụng nhiều thứ đắp nổi trên bề mặt tranh để tạo hiệu quả nhưng ở sơn mài thì ngược lại, điều đầu tiên nhìn vào bức tranh là độ

>> Họa sĩ Trần Văn Cẩn

phẳng, tranh càng phẳng, bức tranh đó càng đạt hiệu quả.

Vẻ đẹp hình thể của tác phẩm được xây

dựng như một cái duyên của tác giả. Cách lựa chọn đồ vật đưa vào tranh của tác giả cho thấy Trần Văn Cẩn thực sự tinh tế và yêu những thứ đã xưa cũ. Đó là hàng hiên đầu hồi, những mặt gạch rất Việt Nam, là chiếc chõng tre, chiếc màn treo trên hàng hiên. Tất cả những đồ vật đó đã thể hiện quan niệm của người nghệ sĩ và thực sự đã ăn sâu vào con người mang tâm hồn Việt Nam bình dị.

Chất cảm là một yếu tố vô cùng quan trọng trong tác phẩm. Chất cảm đánh giá sự rung cảm và tình cảm người họa sĩ đặt trong bức tranh. Trong bức tranh “Mùa đông sắp đến” khi miêu tả một mảng quần, không đơn giản là một màu đen kịt mà trong đó vẫn có đậm nhạt và nét để làm mềm mại hơn chất quần áo. Có những lúc tác giả tả chất bằng màu nhưng để thay đổi và làm phong phú hơn vẫn là tả chất bằng hình. Đó chính là hình của những viên gạch lát nền nhà. Lựa chọn một số điểm sáng nhất để kéo nền gạch trên tường xuống và phủ cánh gián lên phần gạch gần mép tranh nhất để tạo sự khác nhau về chất trên cùng một đồ vật.

Trong bức tranh “Mùa đông sắp đến” nổi bật là hiện thực trang trí. Thực mà lại không thực, sắp xếp những mảng hình bằng đường nét và đậm nhạt. Cái thực trong tranh rất quan trọng, vẽ mà không thực thì người xem sẽ không thể nhận ra mình vẽ gì nhưng nếu thiếu đi sự sáng tạo mà dựa hoàn toàn vào cái thực thì lại khô cứng. Trong tranh, cái cây thực sự là một cái cây với màu xanh của lá, màu nâu của thân đặt trong tương quan không hợp sẽ làm giảm đi thẩm mỹ của bức tranh. Chính vì thế, người nghệ sĩ đã tinh đời, lựa chọn màu sắc để đưa vào trong tranh kết hợp với chất liệu. Đó chính là cái đẹp sáng tạo.

Qua bức tranh này cho thấy nhân quan thẩm mỹ của tác giả đã gần như đạt đến độ toàn bích, từ cách lựa chọn chất liệu, đề tài, nhân vật để thể hiện, và cách sử lý bề mặt tác phẩm. Trần Văn Cẩn thực sự xứng đáng là một trong tứ danh họa hiện đại Việt Nam. Những tác phẩm của ông không những có giá trị về mặt nghệ thuật mà còn là tài sản rất đáng giá trong kho tàng mỹ thuật Việt Nam.

NGUYỄN DUYÊN ANH

Trần Văn Cẩn (1910 - 1994)
Mùa Đông Sắp Đến, 1942, sơn mài, 70 x 100 cm, Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam